

egenartet krydrede i gammel dansk levevis *Johan Skjoldborg*, Nye Mænd (1917); ambra, duft af modne kvinders kistegem, · koneduft, lidt bitter, hidsende og ram *Cai M. Woel* (6).

Spidser af tørrede ambrastængler blandet med rosenkronblade og lavendel afbrændes mod stuen ildelugt, det gøres navnlig før gæster ankommer (NLangeland o. 1900; 7); i velhavende hjem strør man ambra på højenloftstuens gulv, når der skal være fint og festligt (8).

Ambra og balsam (s. 277) er »lugtegrønt«, »lugtetøj« til kirkegangskonen, hun lægger et par stilke eller blade over lommetørklædet og salmebogen og lugter af og til dertil i kirken: Lommetørklæde og salmebog, · dertil en duftende ambradusk *Valdemar Rørdam* (9);

Og ambraen stod så søndagskæmmet,
og balsam skinned' af morg'nens bad,
da mor sin hånd mod dens grene stemmed'
og tog hos busken et takket blad.
Hun lugted til det i gode drømme
og la'e det ømt på den sorte bog;
mens blomster kyssed' på kjolens sømme
hun atter vejen mod toften tog.

Jeppe Aakjær (10).

Et par kviste bruges som brystbuket, når unge piger går til bal eller første gang med kæresten besøger hans forældre (Østrup NFyn; 11); på Svendborgegnen får pigerne en buket ambra, salvie o.a. stærktduftende planter med i skolen (12). Børn laver »parfume« af bladene (13). Man har med ambra drevet bisværme i kuben (Fyn; 14); ældre grene bruges til fejkekoste (15).

LITTERATUR: (1) 398 1806,749; (2) 665k; (3) 697 151; (4) 186 36f; 480 73; (5) 634 12248 og 12857 (VJyll.), 12054,13620; (6) 982e 46; (7) 634 12680; (8) 417 1918,349; (9) 789g 121 sml. 648h 47ff; (10) 1002h 11f; (11) 634 12162; (12) 747 69; (13) 107 1950; (14) 519 126f; (15) 480 73.

ANDRE CITATER FRA POESI

Ak, disse balsamstænglers · og ambras grønheds duft, · de er de gamle havers · skærsommervarme luft *Maja Aagaard* (1); dér kan man sidde, når solen svider · i skyggeskjul af en hyldebusk, · imens man gnider · sin ambrabusk *Valdemar Rørdam* (2). Jeg fandt en ambra skjult i en have · og bøjed' mit ansigt mod jordens skød. · De grønne skygger stod op af grave, · det var som at smage et kryddret brød. · De fine, lysende søjler · af kniplingsgrønt med balsamisk duft *Aage Djyrkøb* (3).

Aage Djyrkøb, Ambra (i digtsamling med samme navn) (3); Cai M. Woel, Ambra (4); Maja Aagaard, Ambra og balsamblade (1).

Se også balsam s. 277.

LITTERATUR: (1) 1000 43,47; (2) 789g 48; (3) 200 7f; (4) 982e 46f.

Evighedsblomst, *Gnaphalium Antennaria*

Evighedsblomst er fællesnavn til en række planter, hvis kurve omgives af tørre, hindeagtige, ofte livligt farvede kurvblade (svøb), der efter tørring i nogen grad bevarer farve og form og således for længere tid egner sig til dekorative formål; af vor vilde flora har man især brugt arter tilhørende slægterne *Antennaria* (kattefod), *Gnaphalium* og *Helichrysum* (evighedsblomst) samt *Limonium* (hindebæger). Litterært ældst (1688ff) er navnet evighedsblomst til *Antennaria* og *Gnaphalium*.

RANK EVIGHEDSBLOMST, *Gnaphalium silvaticum*, er alm. i skovbryn, krat, på bakker osv.; de 20–40 cm høje stængler er som de smalle blade gråfildede og bærer en lang aksformet klase af små gullighvide kurve med i spidsen brune kurvblade. SUMP-EVIGHEDSBLOMST, *Gnaphalium uliginosum*, bliver kun 5–20 cm høj, er ved grunden stærkt forgrenet, kurvene samlet i bladrigge nøgler og svøbbladene med gulbrun rand. Alm. på fugtige steder.

Museurt 1688–o. 1810 efter den bløde grå filtbeklædning; *evighedsblomst* 1793ff, heraf konstrueret *evigkrans* 1792–1810; *nøglekurv* 1838, 1841; *uforgængelighed* Als 1870 (1).

GUL EVIGHEDSBLOMST 1721ff, *Helichrysum arenarium*, findes hist og her på bakker og sandede marker, især langs kysten; den gråfildede 15–30 cm høje plante har ved roden ægformede, i øvrigt smalle blade, blomsterne gule med citrongult glinsende svøbblade, samlet i tætte halvsværme. *Vinterblomme* (= -blomst) slutningen af 1400-t, o. 1530, *hedeblomme* 1619, *reinblomst* 1640–1829, forleddet = Rhinen, ved hvilken planten engang skal være forekommet i store mængder; *guldblomme* 1648, *evighedsblomst* 1688ff, *hedeblomst* o. 1700, *Sejerø* o. 1870 og *hedensblomst* *Sejerø* 1894, MSjælland; *agerguld* o. 1700, ellers om kæruld (bd. 1); *stråblomst* 1834ff, *Maries sengehalm* ØJylland og Samsø o. 1880, *jomfru Maries sengehalm* Djursland og *sengehalm* Anholt, gælder også timian og snerre; *tordenblomst*

Evighedsblomster. (EH).

NVSjælland, værnede mod lynnedslag, se s. 299; *møljurt* (1912) (2).

KATTEFOD, *Antennaria dioeca*, 5–20 cm høj med hvidfildede stængler, smalle tiltrykte blade, de krybende sidestænglers blade er på oversiden grønne; 4–8 rosenrøde eller hvide kurve i tæt halvskærm; temmelig almindelig på heder og bakker.

Kattefod 1775ff, *kattetæer* Jylland, *kattepote*, *løvefod* o. 1700, *harefod* 1767–1821 – blomsterstanden ligner en udspærret pote; *evighedsblomst* 1688ff, *knapurt* o. 1700, *rødtop* 1769–1829, *hundehøjne* 1867 (3).

LITTERATUR: (1) 689 1,668f; (2) 689 1,690–92; (3) 689 1,89f.

DEKORATION

Bønderne binder kranser af evighedsblomster til stuepynt, blomsterne anvendes til »fruentimmerstads« (1806; 1), det er især børn, som binder kranser af evighedsblomster til pynt på hjemmets vægge, loftbjælker o.a. steder (Tibirke o.

1835; 2), gravsteder, omkring familieportrætter (Jylland; 3). Ang. de i Australien hjemmehørende *Helichrysum monstrosum*, *Helipterum roseum*, *Rhodanthe manglesii*: i husmandshaver dyrker man evighedsblomster i hele bede til gravkranser, der sælges på torvet i Horsens (o. 1870; 4), forskellige »evighedsblomster« anvendes stadig til gravkranser og de populære *imorteller*.

Jorden på gudsrigets hellige ager
 . . . bær evigheds-blomster guldfager: . . .
 dejlige kranser vi binder deraf,
 aldrig de visner på tungernes grav

N. F. S. Grundtvig (5).

LITTERATUR: (1) 398 1806,749 og 1821,842; (2) 263 1927,120; 754e 8,103 (1860erne); 328e 119; 358 119 (Røsnæs); 634 18537 og 19188 (Himmerl. o. 1890); (3) 107 1951 (Jyll. o. 1875); 634; (4) 777 280; (5) 754b 124.

ANDEN ANVENDELSE

Farmakopeen 1772 har blomsterne af gul evig-

hedsblomst (*Helichrysum arenarium*). Et afkog hjælper for »modersyge« og giver lind afføring (1838; 1), en te af planten drikkes på Røsnæs mod gulsot (2). Flos *gnaphalii* føres på nogle apoteker. Et afkog bruges til at farve håret gult (1648; 3). Man mener, at den kan fordrive møl; kattefod er anvendelig til garvning (1806; 4).

Stænglerne af gul evighedsblomst kan anvendes til væger i tranlamper (1838; 1), filten på stængler og blade til vaskesvamp (4).

Kranse af evighedsblomst (»tordenblomst«, *Helichrysum*) hængt op i stuen værnede huset mod lynnedslag (NVSjælland; 5).

LITTERATUR: (1) 718 1838,217; (2) 914 1,249; (3) 697 360; (4) 398 1806,749f,752 og 1821,846; (5) 624 1,244; 161 1906/23:288,333.

PROSA OG POESI

Mellem sten og fygende sand breder du dit gyldne, duftende tæppe, og fulde af glæde og iver samler ødemarkens børn de gyldne blomster (1). Gul evighedsblomst blander sin lugt af fiskesenep med en klart gennemtrængende aroma *Valdemar Rørdam* (2).

Da jeg så disse blomster ved min fod: · på gravnen hver, som evigheds symbol, · sit uskyldsøje vendte mod Guds sol. · · Henplanted ej ved no-

gen gartners flid · de hæved blikket over grav og tid *H. V. Kaalund* (3).

Valdemar Rørdam, Gul evighedsblomst (4).

LITTERATUR: (1) 462 108; (2) 789v 40; (3) 506 138; (4) 789q 55f.

Asters, *Aster*

I haver dyrkes talrige arter, sorter og krydsninger med de fleste farvenuancer. Blomstringstiden er vidt forskellig, dog mange arter om efteråret. *Aster* 1793ff af græsk aster = stjerne, sigtende til blomsterstandsformen; *stjerneblomst* 1774, 1892, *stjerneurt* 1796, 1888. *Blink i by* og *mikkelsdagsasters* Sønderjylland, første navn efter de talrige små blomsterkurve, sidste fordi nogle asters blomstrer omkring mikkelsdag 29/9, jf. *mikkelsdagsblomst* og *septemberblomst* Mors; *sommerens farvel* Fyn, SØ og MSjælland, men navnet vist ret udbredt, *havemyrte* og *vintermyrte* Fyn efter løvets udsende, *klokkeren fire* og *sildeøjne* Bornholm.

STRANDASTERS, *Aster tripolium*, glat 15–60 cm høj med kødfulde lancetformede blade og august–september store halvskærmformede stande

Evighedsblomster indgik ofte i begravelseskranse. Valdemar Neiiendams maleri fra 1910 viser Johs. Ewalds begravelse på Trinitatis kirkegård 1781.

